

ὁποίου τὸ λεπτὸν στρώμα προφυλάσσει τὸ φωτάριχον ἐκ τῆς μούχλας»· καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ταῦτα καὶ διὰ τὸ φωτάριχον.

Τώρα διὰ τοὺς μεταξοσκώληκας 1) :

«Ἐν τινι πόλει τῆς Πελοποννήσου ἔζη χήρα τις πολὺ πτωχὴ κτλ. Καλὴ μου γυναῖκα, εἶπεν ἡ εὐσπλαγγνος κυρία . . . θὰ σοῦ δανείσω διακοσίας δραχμάς· δὲν ζητῶ οὔτε ὁμόλογον οὔτε ἐγγυητὴν κτλ. Ἡμέραν καὶ νύκτα μήτηρ καὶ τέκνα ἔδιδον τροφήν εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας. Ἐπειτα μετέφερον αὐτοὺς μετὰ τῶν φύλλων τῆς μωρέας εἰς πλατείας καλαμωτάς, κλίνας πλεκτάς ἐκ καλάμων τὰς ὁποίας ἤλειψαν διὰ ξηρᾶς κόπρου βοῶν» κτλ. κτλ.

Ἄρκει!

Τώρα μία δύο ἐρωτήσεις καὶ μία δύο ἀπορίαι : Ἐρωτῶ πρῶτον· Τίς πρέπει νὰ λάβῃ τὰ πρωτεῖα τῆς μοχθηρίας τῆς ἐκφράσεως ἢ σκωπιτομένη παντούφλα καὶ τὸ καταγελῶμενον ὑπογάζτριον τοῦ Βάγνερ, ἢ τὰ ἐστεμμένα τυρία καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τὰ κάστανα καὶ τὰ αὐγοτάραχα καὶ ἡ μπάφιος καὶ τὰ στειράδια καὶ ἡ μούχλας καὶ ἡ μύξες καὶ ἡ κόπρος τῶν ἐστεμμένων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Ἀλφαθηταριογράφων καὶ Ἀναγνώσματαριογράφων ; Ἐρωτῶ δεύτερον· Ἀνέγνωσέ τις ἀλλαχοῦ πράγματα ἀτερπέστερα καὶ στυγνότερα καὶ μισητότερα τούτων ; Ἀνέγνωσέ τις ἀλλαχοῦ περιγραφὰς «ξηροτέρας, ἀνιαρωτέρας καὶ ἀχαριτωτέρας» ; 2) Ἀνέγνωσέ τις ἀλλαχοῦ «ματαιολεσχίας» (!) ἀσκοπωτέρας καὶ λεπτολογίας πλατυτέρας τῶν ἐστεμμένων τούτων ἀρρητολογιῶν ; Ἐρωτῶ τρίτον· Δύνα-

1) Ἐστεμμένου Ἀναγνώσματιου σελ. 81 - 83.

2) Δημήτριος περὶ Ἑρμηνείας 302, Walz, τ. 9, σ. 124. Spengel τ. 3, σ. 327: Παράκειται δέ τις καὶ τῷ δεινῷ χαρακτήρι, ὡς τὸ εἶκόσ, διημαρτημένος καὶ αὐτός, καλεῖται δὲ ἄχαρις, γίγνεται δὲ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐπὶ τὰς αἰσχρὰ καὶ δύσρητα ἀναφανδὸν λέγει.— Αὐτόθ. 132 - 133, Walz σελ. 60. Spengel, σελ. 291: Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νυμφαῖοι κῆποι, ὕμναιοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ Σαπφοῦς ποίησις. Τὰ γὰρ τοιαῦτα . . . χαρίεντά ἐστι, καὶ αὐτὸ ἰλαρὸν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἑαυτοῦ· οὐδεὶς γὰρ ἂν ὕμναιον ἄδει ὀργιζόμενος . . . Τὰ δὲ καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερον, οἷον· «ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη, χλωρῆς ἀηδῶν | καλὸν ἀείδησιν ἔαρὸς νέον ἰσταμένοιο»· ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ ἀηδῶν χάριεν ὀρνίθιον καὶ τὸ ἔαρ φύσει χάριεν, πολὺ δ' ἐπιχεκόμεται τῇ Ἑρμηνείᾳ καὶ ἔστι χαριέστερα τῷ τε «χλωρῆς καὶ τῷ Πανδαρέου κούρη» εἶπεν ἐπὶ ὀρνιθος.— Μένανδρος ἐπιδεικτικῶν 7, Walz τόμ. 9, σελ. 279. Spengel τόμ. 3, σελ. 411: Παραγίνεται δὲ χάρις καὶ ὦρα τῷ λόγῳ . . . καὶ ἐκ τῆς ἀφελείας καὶ ἀπλότητος τοῦ ἤθους τοῦ λέγοντος . . . γένοιτο δ' ἂν καὶ ἀπὸ λέξεως ἐπιτετηδευμένης καὶ κεκαλλωπισμένης ἐν λόγῳ.

ται νὰ ὑπάρξῃ βαθμὸς «καταπονήσεως καὶ τηκεδόνοσ τοῦ νοῦ τῶν ἀπαλῶν τῶν παίδων διανοιῶν» μείζων; Ὑπάρχει τοῦ φρονήματος αὐτῶν ἀποθανάτωσις χυδαιοτέρα τῆσ κατ' ἀναπόδραστον ψυχολογικὴν ἀνάγκην εἰς τὰσ ψυχὰσ τῶν ἡμετέρων παίδων ἐπιγιγνομένησ, ὅταν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀναγκάζωνται τὰ δύστηνα νὰ ἐμβυθίζωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν εἰς τὰσ ὀρέξεισ καὶ τὰσ ἀσχολίασ τῶν γαλατάδων καὶ καστανάδων καὶ ψαράδων;

Ἄλλὰ τὸ σμῆνοσ τῶν παρ' ἡμῖν ἐπ' ἐσχάτων κατὰ δεκάδασ καὶ ἑκατοντάδασ ἐκ τῶν τριῶδων ἐκπηδησάντων Ἀλφαβηταριογράφων καὶ Ἀναγνωσματαριογράφων περὶ ἄλλα πολὺ ὑψηλότερα μέχρι τοῦδε τὸν βίον αὐτοῦ κατατρίψαν δὲν ἔσχεν εἰσέτι τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὰ ἀπηρχαιωμένα καὶ κορύζησ μεστὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ εἶνε διὰ τὴν γλαφυρὰν διάνοιαν καὶ τὸ γενναῖον ἦθοσ αὐτῶν συγγνωστοί. Εἶνε ὁμῶσ συγγνωστοί ἄνθρωποι ἐγγηράσαντεσ ἐν τοῖσ Ἑλληνικοῖσ γράμμασιν, ἄνθρωποι ἀποζῶντεσ ἐξ αὐτῶν, νὰ εἶνε τόσον ἀπειρόκαλοι, τόσον ἀπρόσβλητοι ὑπὸ τοῦ γενναίου καὶ ὑψηλόφρονοσ Ἑλληνικοῦ πνεύματοσ, ὥστε νὰ στέψωσι τοιαῦτα ἀνελεύθερα καὶ μικρόψυχα βαναυσολογήματα; Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἔπρεπεν αὐτοί, τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διδάσκαλοι ὄντεσ, νὰ ἀγνοῶσι τὰ τοῦ Ἀριστοτέλουσ καὶ τὰ τοῦ Λογγίνου ταῦτα: «Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθέρων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθέρων φανερόν ὅτι τῶν τοιοῦτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσῃ τὸν μετέχοντα μὴ βάναισον, βάναισον δ' ἔργον εἶνε δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸσ τὰσ χρήσεισ καὶ τὰσ πράξεισ τὰσ τῆσ ἀρετῆσ ἀχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν ψυχὴν ἢ τὴν διάνοιαν. . . ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν μέχρι μὲν τινοσ ἐνίων μετέχειν οὐκ ἀνελεύθερον, προσεδρεύειν δὲ λῖαν πρὸσ τὸ εὐτελέσ ἐνοχον ταῖσ εἰρημέναισ βλάβαισ. — Διὸ καὶ τοῦσ μετὰ σπουδῆσ διαγράψαντασ ἡμῖν ἐνόσ τόπου φύσιν ἢ μιᾶσ σχῆμα πόλεωσ ἢ ποταμοῦ μέγεθοσ ἢ ὄρουσ κάλλοσ, οἷά τινεσ ἦδη πεποιήκασι, φράζοντεσ οἱ μὲν τὴν Ὀσσαν, οἱ δὲ τὴν Νύσαν, οἱ δὲ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, οἱ δὲ ὀτιοῦν ἔτυχε τῶν ἐπὶ μέρουσ, οἰκτίσειεν ἂν τισ τῆσ μικροψυχίασ, τὰ τυχόντα ἐκπεπληγμένουσ καὶ μέγα φρονοῦντασ ἐπὶ θεωρία μικρᾶ· τοῦτο δὲ πάσχοισι διὰ τὸ ἀθέατοι τῶν κρεῖττόνων εἶναι, κόσμου λέγω καὶ τῶν ἐν κόσμῳ μεγίστων.

οὐδέποτε γὰρ ἂν τούτοις γνησίως ἐπιστήσαντες ἐθαύμαζόν τι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ πάντα αὐτοῖς τὰ ἄλλα μικρὰ κατεφαίνετο ἂν καὶ οὐδενὸς ἄξια πρὸς τὴν τούτων ὑπεροχὴν» 1). — «Χρὴ . . καθ' ὅσον οἶόν τε τὰς ψυχὰς ἀνατρέφειν πρὸς τὰ μεγέθη καὶ ὥσπερ ἐγκύμονας αἰεὶ ποιεῖν γενναίου παραστήματος . . Τί ποτ' οὖν εἶδον οἱ ἰσόθεοι ἐκεῖνοι (ὁ Πλάτων καὶ οἱ λοιποὶ μεγάλοι τῆς ἀρχαιότητος συγγραφεῖς δηλ.) καὶ τῶν μεγίστων ἐπορευόμενοι τῆς συγγραφῆς, τῆς δ' ἐν ἅπασιν ἀκριβείας ὑπερφρονήσαντες; πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ἐκεῖνο, ὅτι ἡ φύσις οὐ ταπεινὸν ἡμᾶς ζῶον οὐδ' ἀγεννὲς ἔκρινε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς εἰς μεγάλην τινὰ πανήγυριν, εἰς τὸν βίον καὶ εἰς τὸν σύμπαντα κόσμον ἐπάγουσα θεατὰς τινὰς τῶν ὄλων αὐτῆς ἐσομένους καὶ φιλοτιμοτάτους ἀγωνιστάς, εὐθύς ἄμαχον ἔρωτα ἐνέφυσεν ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς παντὸς αἰεὶ τοῦ μεγάλου καὶ πρὸς ἡμᾶς δαιμονιωτέρου· διόπερ τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ διανοίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιβολῆς οὐδ' ὁ σύμπας ὁ κόσμος ἀρκεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοῦ περιέχοντος πολλάκις ὄρους ἐκβαίνουσιν αἱ ἐπίνοιαι, καὶ εἰ τις περιβλέψαιτο ἐν κύκλῳ τὸν βίον, ὅσῳ πλέον ἔχει τὸ περιττὸν ἐν πᾶσι καὶ μέγα καὶ καλόν, ταχέως εἴσεται πρὸς ἃ γεγόναμεν. Ἐνθεν φυσικῶς πῶς ἀγόμενοι μὰ Δί' οὐ τὰ μικρὰ ρεῖθρα θαυμάζομεν, εἰ καὶ διαυγῆ καὶ χρήσιμα, ἀλλὰ τὸν Νεῖλον καὶ Ἴστρον ἢ Ῥῆνον, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον τὸν ὠκεανόν· οὐδέ γε τὸ ὑφ' ἡμῶν τουτὶ φλογίον ἀνακαιόμενον, ἐπεὶ καθαρὸν σφῆζει τὸ φέγγος, ἐκπληττόμεθα τῶν οὐρανίων μᾶλλον, καίτοι πολλάκις ἐπισκοτούμενων, οὐδὲ τῶν τῆς Αἰτνῆς κρατήρων ἀξιοθαυμαστότερον νομίζομεν, ἧς αἱ ἀναχοαὶ πέτρους τε ἐκ βυθοῦ, καὶ ὄλους ὄχθους ἀναφέρουσι καὶ ποταμοὺς ἐνίοτε τοῦ γηγενοῦς ἐκεῖνου καὶ αὐτοῦ μόνου προχέουσι πυρός. Ἄλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων ἐκεῖν' ἂν εἴποιμεν, ὡς εὐπόριστον μὲν ἀνθρώποις τὸ χρεῖῶδες ἢ καὶ ἀναγκαῖον θαυμαστὸν δ' ὅμως αἰεὶ τὸ παράδοξον» 2).

Μακρὰν πεῖραν τῆς ἀμουσίας τῶν παρ' ἡμῖν αὐτοκαλουμένων παιδαγωγῶν ἔχων, ἠσθάνθην εὐχαρίστησίν τινα μαθῶν ὅτι κριταὶ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων ἐγένοντο ἄνδρες διδάσκαλοι τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ὁμολογῶ ὅτι τοὺς κ. κ. Ἀργυριάδην, Πρωτόδικον καὶ Ζησίου ἐθεώρουν ἄνδρας Ἑλληνομαθεῖς, καὶ ἀνδρικὸν καὶ γενναῖον ἐπομένως τὸ φρόνημα ἔχοντας. Ἐχαιρον δὲ ἀναλογιζόμενος τὴν εὐφροσύνην, ἣν θὰ ἠσθάνοντο βλέποντες ἐν τοῖς ἐμοῖς Ἑλληνικοῖς Ἀνα-

1) Ἀριστοτ., Πολιτικά 1337, 6, 4-17. — Ἀριστοτέλης περὶ κόσμου 391, α, 18-6, 3.

2) Λογγῖνος περὶ ὕψους 32, 2, 9, 1, 35, 2 μέχρι τέλους.

γνωσματαρίοις βιβλία τῶν μικρῶν Ἑλληνοπαίδων γνησίως Ἑλληνικά. Ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ὀνομάτων βλέποντες ἀκραιφνῆ καὶ γνήσιον τὸν Ἑλληνισμόν, ἐν τῇ συνθέσει αὐτῶν τὴν σεμνότητα καὶ κοσμιότητα καὶ καλλιλογίαν τὴν Ἑλληνικὴν, ἐν τῇ ὕλῃ τῶν ὑποθέσεων τὸ εὐγενές καὶ ὑψηλὸν καὶ ἀνδροποιὸν καὶ ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα τὸ Ἑλληνικόν, ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τὸ ἔλλογον καὶ εὐστοχον καὶ ἀρμόζον καὶ πρεπῶδες τῆς εὐαισθησίας καὶ πολυνοίας τῆς Ἑλληνικῆς, ἐν ταῖς παιδαγωγικαῖς ἀρχαῖς, ἐφ' ὧν ἐθεμελιούτο τὸ ὅλον, τὴν ὀρθογνωμοσύνην καὶ τὴν ἐλευθεριότητα τὴν Ἑλληνικὴν. Ἀλλὰ . . . ἀλλ' οὔτε ἐπίστευόν ποτε οὔτε ἔτι καὶ νῦν, μετὰ παρέλευσιν τοσοῦτου χρόνου, ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω πῶς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διδάσκαλοι, πῶς Ἕλληνες, πῶς ἄνθρωποι ἀπλῶς ἤτό ποτε δυνατὸν νὰ προκρίνωσι τοῦ Ἰβύκου, τοῦ Σπερθίου καὶ τοῦ Βούλιος, τοῦ Δάμωνος καὶ τοῦ Φιντίου, τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Φωκίωνος, τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου τῆς σεμνῆς καὶ μεγάλης ἀρχαιότητος, οἵτινες ἐκόσμουν τὰ ἐμὰ Ἑλληνικά Ἀναγνωσματάρια, τὸν Κώστα, τὸν Γρηγόρη, τὸν Νίκα, τὸν Σπαθαῖ, τὸν Βασιλογιάννη, τὸν Γερομῆτρο τοῦ κ. Κουρτίδου! Ἀδύνατον μέχρι τοῦδε νὰ πεισθῶ ὅτι ἀμαθείας καὶ μοχθηρίας ἐπιγέννημα ἦτο νὰ προκριθῶσι τὰ διηγήματα τοῦ ἐστεμμένου βιβλίου «οἱ Ῥῶσσοι χωρικοὶ — ὁ ἰατρευθεὶς ἄρρωστος — ὁ τυφλὸς ἵππος — ὁ πίθηκος καὶ ὁ φιλόργυρος — τὸ φάντασμα κτλ. κτλ. ἔκγονα, πάντα μαρσασμῶδη συγγραφέων ἄλλοεθνῶν κατεσκληκότων καὶ πελιδνῶν τῶν παρ' ἐμοὶ διηγημάτων «αἱ μπτέρες τῶν Λακεδαιμονίων — αἱ Σπαρτιάτιδες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Σπάρτης — ὁ Λυκίδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι — ἡ τελευταία παραγγελία τοῦ Φωκίωνος — Δάμων καὶ Φιντίας — οἱ γέρανοι τοῦ Ἰβύκου — ὁ βασιλόπαις τῶν Θηβῶν Μενοικεὺς — ἡ βασίλισσα τῶν Ἀθηνῶν Πραξιθέα — ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλοὺς», πάντων ἐκγόνων θαλερωτάτων τῶν γενναιοτάτων ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Εὐριπίδου καὶ τῶν τοιούτων!

Ἔτσι! οὔτε ἀμάθεια, οὔτε ἀμβλύνοια οὔτε μοχθηρία 1) ἦτο δυνα-

1) Αἰλιανὸς περὶ ζῴων, Ἐπιλογος ἐν τέλει: "Ὅπως δὲ αὐτὰ εἶπον καὶ σὺν ὄσῳ πόνῳ, τότε εὐγενές τῆς λέξεως ὁποῖον καὶ τῆς συνθήκης, τῶν τε ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων τὸ κάλλος, ὅπόσοις ἂν μὴ χρήσωμαι πονηροῖς κριταῖς, ἐκεῖνοι εἴσονται.

τὸν νὰ ἐπαγάγη τοιαύτην τύφλωσιν εἰς ἀνθρώπους. Τοῦτο μόνον θεοβλαβείας καὶ πηρώσεως φρενῶν ἀποτέλεσμα δύναται νὰ εἶνε. Μόνον θεοβλαβεῖς ἄνθρωποι γινώσκοντες τὸ ἀγαθὸν ἀτιμάζουσιν αὐτό:

« Αἶαϊ, τόδ' ἦδη θεῖον ἀνθρώποις κακόν,
ὅταν τις εἰδῆ τάγαθόν, χρῆται δὲ μή » 1).

Μόνον θεοβλαβεῖς ἄνθρωποι καὶ τὰς φρένας πηροὶ χαίρουσι « τοῖς αἰσχροῖσιν ὡς καλοῖς »:

“ Ἄπας ὁ τοῖς αἰσχροῖσιν ὡς καλοῖς χαίρων
θεοβλαβής τις ἐστὶ καὶ φρένας πηρός 2).

“ Ὅχι ἀμάθεια, ὅσης δῆποτε παχύτητος καὶ ἂν εἶνε, ὄχι μοχθηρία, ὅσης δῆποτε διαβολικότητος καὶ ἂν εἶνε, ἀλλὰ μόνον ἐμβροντησία, μόνον μανικὴ ἔκστασις φρενῶν, μόνον λύσσα οἰστρώδης δύναται νὰ παρακινήσῃ φρένας ἀνθρωπίνους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὡς φυσιογραφίαι καὶ πραγματογραφίαι ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τῶν τυρφερῶν καὶ προσφιλεστάτων τέκνων ἡμῶν νὰ προτιμηθῶσι « τὸ ἄροτρον, ὁ ποῦς, ἡ ρῖς, ὁ τυρός, τὰ ὠά, ὁ σῦς, ὁ ὄνος », κτλ. κτλ. 3), τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἀστρῶν, τῶν νεφῶν, τῆς γῆς, τῶν πηγῶν, τῶν ῥυακίων, τῶν ποταμῶν, τῶν ὀρέων, τῶν δασῶν 4). Μόνον ἐμβροντησία, μόνον μανικὴ ἔκστασις φρενῶν, μόνον λύσσα οἰστρώδης δύναται νὰ παρακινήσῃ φρένας ἀνθρωπίνους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὡς φυσιογραφίαι καὶ πραγματογραφίαι ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τῶν μικρῶν παιδῶν ἡμῶν νὰ προτιμηθῶσιν τὰ ἐκ τῶν εἰκαιοτάτων ἐγκυκλοπαιδικῶν λεξικῶν καὶ τῶν ξηροτάτων φυσιογραφικῶν βιβλίων συγκατατιθέντα ὁ φοῖνιξ, ἡ καστανέα, τὸ ἄλας, οἱ μεταξοσκώληκες, τὸ φωτάριχον κτλ. κτλ. 5), τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἀστρῶν, τῆς γῆς, τοῦ ἔαρος, τοῦ θέρους, τοῦ χειμῶνος, τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Παρνασσοῦ, τοῦ Κολωνοῦ, τῶν Τεμ-

1) Εὐριπίδης, ἀπ. 838, ἐκδ. Nauck.

2) Βάβριος, Μυθίαμβοι, 10, 10.

3) Ἐστεμμένον Ἀλφαθηταρίου τοῦ κ. Βρατσάνου σελ. 81. 99. 100. 104. 86, 84.

4) Ἀπορριφθὲν Ἑλληνικὸν Ἀλφαθητάριον ἐμὸν (ἐντυπον) σελ. 66. 68. 72, 74, 76. 79. 82. 86. 95. 98.

5) Ἐστεμμένον Ἀναγνωσματάριον τῆς δ' τάξεως τοῦ κ. Κουρτίδου σελ. 111, 108, 168, 81, 123.

πῶν, τοῦ ἴου τοῦ εὐώδους, τοῦ κρίνου, τοῦ ῥόδου, τῶν
ῥδικῶν πτηνῶν, τῆς εὐτάκτου χορείας τῶν ἀστέρων, τῆς
τῶν ὄλων τάξεως καὶ διακοσμῆσεως καὶ τοῦ ἀριστοτέχνου
Δημιουργοῦ τῶν πάντων, τῶν ἀνθολογηθέντων ἐκ τῶν μεγαλο-
νουστάτων καὶ γενναιοτάτων ἀρχαίων συγγραφέων, τῆς Σαπφοῦς,
τοῦ Σιμωνίδου, Ὀμήρου, Ἡσιόδου, Πινδάρου, Ἀλκαίου, Σοφο-
κλέους, Εὐριπίδου, Ἀριστοφάνους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Πλου-
τάρχου καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων δαιμονίων τῆς ἀνθρωπότητος πνευ-
μάτων, τῶν κατακοσμούντων τὰ ἐμὰ Ἑλληνικὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία.

Οὐκ εἷς ἀνὴρ ἄγροικος οὐδὲ
σκαῖος οὐδὲ παρὰ σοφοῖσιν
οὐδὲ Θεσσαλὸς γένος
οὐδὲ Ἐρυσιχαῖος οὐδὲ ποιμὴν,
ἀλλὰ Σαρδίων ἀπ' ἀκρᾶν 1).

Διδάσκαλοι τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰσθε σεῖς; Ἐξ Ἑλλά-
δος εἰσθε σεῖς, ἢ « Σαρδίων ἀπ' ἀκρᾶν », βαρβάρους ψυχὰς ἔχοντες,
οἵτινες ἐν Ἑλλάδι ζῶντες, οἵτινες ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς γράμμασιν ἐκ
παίδων ἀναστρεφόμενοι οὐδὲν Ἑλληνικὸν οὔτε ἐμάθετέ ποτε οὔτε
ἤσθάνθητε;

Ἐν τῷ ἀγίῳ τούτῳ ἔθνει συνελήφθη ἡ ὑψηλοτάτη καὶ ἡ καλλι-
πρεπεστάτη περὶ τοῦ κόσμου αὕτη ἀντίληψις: « Καὶ δὴ καὶ τέλος περὶ
τοῦ παντός νῦν ἤδη τὸν λόγον ἡμῖν φῶμεν ἔχειν· θνητὰ γὰρ καὶ ἀθά-
νατα ζῶα λαβὼν καὶ ξυμπληρωθεὶς ὁδε ὁ κόσμος οὕτω, ζῶον ὀρατὸν
τὰ ὀρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεοῦ αἰσθητός, μέγιστος καὶ
ἄριστος κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἰς οὐρανὸς ὁδε μονο-
γενῆς ὢν » 2).

Ἐκ τοῦ ἀγίου τούτου ἔθνους ἐξῆλθεν ἡ περὶ τοῦ κόσμου θεσπισία
αὕτη φωνή:

« Τὴν λύρην ἀρμόζεται
Ζηνὸς εὐειδῆς Ἀπόλλων, πᾶσαν ἀρχὴν καὶ τέλος
συλλαβῶν, ἔχει δὲ λαμπρὸν πλῆκτρον ἡλίου φάος 3).

Ἐν τῷ ἀγίῳ τούτῳ ἔθνει συνελήφθησαν περὶ τῆς περικαλλοῦς δια-

1) Ἀλκμάν, ἀπόσπ. 24. Bergk, Poet. Lyric. Graec. τόμ. 3, σελ. 45.

2) Πλάτων, Τίμαιος 92 B.

3) Σχυθίνος, Bergk. Poet. Lyg. Gr. τόμ. 2, ἔκδ. 4, σελ. 507: λύρα = κόσμος.

κοσμήσεως τοῦ Σύμπαντος τὰ καλλιπρεπέστατα καὶ σεμνότατα ταῦτα: « Ἱερὸν ἀγιώτατον ὁ κόσμος ἐστὶ καὶ θεοπρεπέστατον· εἰς δὲ τοῦτον ὁ ἄνθρωπος εἰσάγεται διὰ τῆς γενέσεως οὐ χειροκμήτων, οὐδ' ἀκινήτων ἀγαλμάτων θεατῆς, ἀλλ' οἷα νοῦς θεῖος αἰσθητὰ νοητῶν μιμήματα . . . ἔμφυτον ἀρχὴν ζωῆς ἔχοντα καὶ κινήσεως ἔφηνεν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ ποταμοὺς νέον ὕδωρ ἐξιέντας αἰεὶ καὶ γῆν φυτοῖς τε καὶ ζώοις τροφὰς ἀναπέμπουσιν . . . ἄς δ' ὁ Θεὸς ἡμῖν ἑορτὰς χορηγεῖ καὶ μυσταγωγεῖ» 1).

Εἰς τὸ ἅγιον τοῦτο Ἔθνος ἐποιήθησαν περὶ τοῦ παγκάλου τούτου κόσμου τὰ σεμνότατα ταῦτα:

Τοῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
ὅστις θεωρήσας ἀλύπως . .
τὰ σεμνὰ ταῦτα ἀπῆλθεν, ὅθεν ἦλθεν, ταχύ,
τὸν ἥλιον τὸν κοινόν, ἄστρ', ὕδωρ, νέφη,
πῦρ· ταῦτα, κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσ, αἰεὶ
ᾄψει παρόντα, κἂν ἐνιαυτοὺς σφόδρ' ὀλίγους,
σεμνότερα τούτων ἕτερα δ' οὐκ ᾄψει ποτέ 2).

Παρὰ τοῦ ἀγίου τούτου Ἔθνους ἐκηρύχθη εἰς τὸν κόσμον τὸ ὑψηλὸν καὶ σεμνὸν τοῦτο κήρυγμα: « Ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατὴν ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν . . . ὁρᾶτε οὖν μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε » 3).

1) Πλούταρχος περὶ Εὐθυμίας κ. 20, σελ. 477 C.

2) Μένανδρος, ἀπ. 481, Κοσκ, τ.3, σ.138.— Ἀρριανὸς Ἐπικτ. διατριβαὶ 2, 16, 32: Πότε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι καὶ τὴν Ἀκρόπολιν; Τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι δ βλέπεις καθ' ἡμέραν; Κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μείζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης τῶν κύκλων, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης; — Μάξιμος ὁ Τύριος, λόγ. 31, 7: Οὕτω καὶ ὁ οὐρανὸς οὐ καλὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδιστον θεαμάτων, καὶ θάλαττα πλεομένη καὶ λήϊα καρποτρόφα, καὶ ὄρη δενδροτρόφα, καὶ λειμῶνες ἀνθοῦντες καὶνάματα βέοντα.— Ἴδὲ προσέτι αὐτόθ. λόγ. 27, 8. Ἀρριανόν, ἐνθ. ἄνωτ. 4, 1, 104 - 105.

3) Ἀρριανός, Ἐπικτήτου διατριβαὶ 1, 6, 19 καὶ 22.— Ἰάμβλιχος Προτρεπτικὸς ἐπὶ φιλοσοφίαν, κ. 9, ἐκδ. Pistelli σελ. 51, στίχ. 4. ἐκδ. Kiessling σ.144: Τιμιώτατον δὲ γε τῶν ἐνταῦθα ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, ὥστε δῆλον ὅτι φύσει τε καὶ κατὰ φύσιν γέγονε. Καὶ τοῦτό ἐστι τῶν ὄντων οὗ χάριν ἢ φύσις ἡμᾶς ἐγέννησε καὶ ὁ θεός. Τί δὲ τοῦτό ἐστι Πυθαγόρας ἐρωτώμενος, « τὸ θεάσασθαι » εἶπε « τὸν οὐρανόν », καὶ ἑαυτὸν δὲ θεωρὸν ἔφασκεν εἶναι τῆς φύσεως καὶ τούτου ἕνεκα παρεληλυθέναι εἰς τὸν βίον. καὶ Ἀναξαγόραν δὲ φασιν εἰπεῖν ἐρωτηθέντα τίνας ἂν ἕνεκα ἔλοιτο γενέσθαι τις καὶ ζῆν, ἀποκρίνασθαι πρὸς τὴν ἐρώτησιν· ὡς « τοῦ θεάσασθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὸν ἄστρα τε καὶ σελήνην καὶ ἥλιον » ὡς τῶν ἄλλων γε πάντων οὐδενὸς ἀξίων ὄντων.— Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Εὐδήμια 1216, α, 10: Τὸν μὲν οὖν Ἀναξαγόραν φασιν ἀποκρίνασθαι πρὸς τινὰ διαποροῦντα τοιαῦτ' ἄττα, καὶ διερωτῶντα τίνας ἕνεκ' ἂν τις ἔλοιτο γε-

Ἄλλὰ τὰ γνήσια θρέμματα τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἐλευθερίου ἀγωγῆς τυχόντες ἡμέτεροι κριταὶ καὶ Ἀλφαβηταριογράφοι καὶ Ἀναγνωσματοριογράφοι

Οἷαν τὰν ὑάκινθον ἐν οὖρεσι ποίμενες ἄνδρες
πόσσι καταστείβοισι, χάμαι δ' ἐπιπορφύρει ἄνθος 1)

οὕτω καὶ οὕτοι. Ἀνίπτοις ποσὶ εἰς τὸ ἱερὸν τέμενος τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Χαρίτων εἰσπηδήσαντες ἀνιέρως κατεπάτησαν τὰ ἄνθη τῆς περικαλλοῦς διακοσμῆσεως τῶν ὄλων, τὸν οὐρανόν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὰ ἄστρα, τὰ νέφη, τοὺς ποταμούς, τὰ ὄρη, τὰ δάση, τὰ ἴα, τὰ κρίνα, τὰ ῥόδα, τὰς ἀηδόνας καὶ τὸν λοιπὸν μικρογλάφυρον καὶ εὐστομον κόσμον τῶν ὠδικῶν πτηνῶν καὶ βεβηλώσαντες καὶ καταρρυπάναντες τὸ ἁγιώτατον τοῦτο καὶ θεοπρεπέστατον ἱερὸν, «τὸν κόσμον» ἐνεφάνισαν αὐτὸν ταῖς ψυχαῖς τῶν μικρῶν τέκνων ἡμῶν ὡς εὐτελῆ τινα καὶ ἐρρακωμένον καὶ ῥυπαρόν, τέλειον ἀπέκμαγμα τοῦ ψυχάριου καὶ νοιδίου αὐτῶν, εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τὸν τυρὸν καὶ τὸν σῦν καὶ τὸ ἄλας καὶ τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ τὸ Μεσολογίτικον αὐγοτάραχον περιστείλαντες καὶ ἐγκαθείρξαντες αὐτόν.

Οἶον ἀνελλήνιστον φρόνημα! Οἷα ὕβρις εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς γράμματα!

Ἄλλὰ θαρσεῖν χρῆ, τάχ' αὖριον ἔσσετ' ἄμεινον!

Τὸ εὐγενέστατον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἔθνῶν, τὸ ἔθνος τὸ ἐλληνικόν, δὲν εἶνε πεπρωμένον νὰ ἐκλείψῃ, ἐκ τοῦ κόσμου ἅμα τῇ ἐκλείψει τῆς ἡμετέρας ἀμαρτωλῆς γενεᾶς, οὐδὲ νὰ ἀδοξῇ ἐπ' ἀπειρον. Θὰ ζήσῃ ἔτη καὶ αἰῶνας! Θὰ εὖρη ποτὲ τὸν καιρὸν νὰ αἰσθανθῇ καὶ νὰ κινηθῇ Ἑλληνικῶς, καὶ τότε θὰ ἀναζητήσῃ καὶ θὰ ἀνέυρη τὴν ὁδόν, ἣν ἡμεῖς οἱ νῦν ζῶντες ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιχειροῦμεν νὰ συγκαλύψωμεν καὶ νὰ ἐξαφανίσωμεν. Τὸ ἔθνος εἶνε σθεναρώτερον ἡμῶν. Ἡ ἀλήθεια ἰσχυροτέρα πάσης ἀνθρωπίνης κακοβουλίας καὶ πάσης ἀνθρωπίνης μοχθηρίας. Θὰ ἀναλάμψῃ ποτὲ καὶ ἐφ' ἡμᾶς καὶ θὰ καταφωτίσῃ καὶ πάλιν τὸ μεγαλώνυμον ἔθνος ἡμῶν. Ὁ Θεὸς εἶνε μέγας καὶ δίκαιος.

γέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι «τοῦ» φάναι «θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν περὶ τὸν ὄλον κόσμον τάξιν». Τὰ αὐτὰ καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρ. Προτρεπτικὸς πρὸς Ἑλληνας, κεφ. 4, ἐκδ. Potter, σελ. 55 καὶ Διογένης Λαέρτ. 2, 3, 6.

1) Σαπφώ, ἀπόσπ. 94, ἐκδ. Bergk, Poet. Lyg. Gr. τόμ. 3, σελ. 121,

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

**ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ
ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΑ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Α' ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

« Δεῖ δὲ . . . μαιρέκια μὲν ὄντα καὶ παῖδας μαιρακιδώδη παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν μεταχειρίζεσθαι — ἐκ παίδων σμικρῶν ἀρξέμενοι . . . ἐκιδὸν θέττον συνιῆ τις τὰ λεγόμενα, καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ περὶ τούτου διαμάχονται, ὅπως βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἑκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι, ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἀδίκον, καὶ τόδε μὲν καλόν, τόδε δὲ αἰσχρόν, καὶ τόδε μὲν ὄσιον, τόδε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποιεῖ, τὰ δὲ μὴ ποιεῖ ».

Πλάτων, Πολιτεία 498 Β.— Πρωταγόρας 325 C.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ τέχνη καὶ ἡ μέθοδος τῶν Ἀλφαβηταρίων

Μόνον τοῦ τύπου στοιχεῖα ἐν τῷ Ἀλφαβηταρίῳ. — Τὰ γένη καὶ εἶδη τῶν συλλαβῶν. — Μόνον λέξεις, οὐδεμία συλλαβὴ ἄσημος καὶ ἄλογος ἐν τῷ Ἀλφαβηταρίῳ. — Τὰ ἐν τοῖς πρώτοις μαθήμασι διδακτέα γράμματα τακτέα κατὰ τὰς φωνητικὰς αὐτῶν ιδιότητας· ἢ περὶ τὰ τοιαῦτα λεπτολογία μικρόψυχον καὶ ἀνελεύθερον. — Τὰς λέξεις τακτέον ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ Ἀλφαβηταρίου κατὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τῶν συλλαβῶν, πρῶτον τὰ ἀπλούστερα καὶ εἶτα τὰ συνθετώτερα. — Αἱ περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ἀλφαβηταρίων παντοῖαι θεωρίαι. — Αἱ εἰκόνες περιτταὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς συνήθως. — Τὰ αἰνίγματα ἀπαράδεκτα. — Τὰ παραμύθια ἀπόβλητα. — Αἱ λέξεις ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ Ἀλφαβηταρίου πλείονες τῶν φράσεων καὶ προτάσεων.

Λέγουσιν οἱ κ. κ. κριταί 1):

1) Ἐπειδὴ οἱ κ. κ. κριταί ἔνεκα λόγων ἥκιστα μὲν συμβιβαζομένων πρὸς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα αὐτῶν, οὐδαμῶς δὲ συμφωνούντων πρὸς τὰ κελεύσματα τῆς ἠθικῆς εἶχον προορίσιν εἰς καταδίκην τὰ ἐμὰ Ἑλληνικὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία, συντεταγμένα ὄντα καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς Ἐπιστήμης, καὶ ἐπειδὴ οὐδεμίαν γνῶσιν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς κρίσιν τοιούτων βιβλίων εἶχον ἀποκτήσῃ ποτέ, ἠναγκάσθησαν νὰ εὐρεσιώ-

«Ἐλλειψις δὲ καθ' ἡμᾶς τοῦ Ἀλφαβηταρίου τούτου εἶναι, ὅτι δὲν παρατίθενται ἐν αὐτῷ στοιχεῖα τοῦ Ἀλφαβήτου τῆς τε γραφῆς καὶ τοῦ τύπου· διὸ καὶ τὰ κεφαλαῖα γράμματα δὲν ἔχουσι φυσικὴν ἐν τῇ γραφῇ σειρὰν· οὕτω τὸ Α προτάσσεται τοῦ Λ, τὸ Γ τοῦ Ι, τὸ Μ τοῦ Ν, τὸ Π τοῦ Τ».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ εἰσηγητὴς κ. Ἀργυριάδης. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων πρὸς ταῦτα: «Τὸ κοινωνοῦντα λόγων ψέγειν λόγους, μηδὲν ἔχοντα διορίζειν περὶ τῆς φαυλότητος αὐτῶν ὑποψίαν δίδωσι τοῦ δοκεῖν δυσχεραίνειν οὐ διὰ τᾶληθές ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν. — Μανικὸν γὰρ ἐν τῷ νῷ ἔχεις ἐπιχειρήματα ἐπιχειρεῖν, ὧ βέλτιστε, διδάσκειν, ἃ οὐκ οἶσθα, ἀμελήσας μανθάνειν 1).

Ἄλλ' οὐ μόνον μανικὸς καὶ ἀπειρος, ἀλλὰ καὶ ἄγαν θρασὺς καὶ παχύνους πρέπει νὰ εἶνέ τις, ὅπως τοιούτων ζητημάτων διδακτικῶν κριτῆς γενόμενος τοιαύτην κρίσιν ἀποφανθῇ! Τοῦ νόμου κελεύοντος πᾶσα κρίσις τῶν κ.κ. κριτῶν νὰ συνοδεύηται καὶ ὑπὸ αἰτιολογίας τινός, πῶθεν ἤντησε τὸ θράσος ὁ κ. κριτῆς οὗτος, ὥστε νὰ ἀπορρίπτῃ μεθοδικὸν ὅλον σύστημα, καὶ τοῦτο τὸ ἄριστον πάντων τῶν δυνατῶν, δι' ἐνὸς ἀναιτιολογήτου «καθ' ἡμᾶς;» Τίς δ' ἔστιν οὗτος ὁ Κύριος ὁ λέγων «καθ' ἡμᾶς;» Εἶνε Πεσταλότσης τις ἢ Κομένιος ἢ Kehr ἢ Rein; Ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ἂν ἦτο, τίνα ἐπιστημονικὴν ἀξίαν θὰ εἶχεν ἢ γνώμη αὐτοῦ δι' ἐνὸς «καθ' ἡμᾶς» ἐξεννεγμένη;

Ἦδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους πάγκοινα εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον εἶνε τὰ σοφὰ ῥήματα αὐτῶν τάδε: «Τί δὲ οὐκ ἤσθησαι τὰς ἄνευ ἐπιστήμης δόξας, ὡς πᾶσαι αἰσχραί; 2). Τότε γὰρ εἰδέναί οἴομεθα, ὅταν τὰ αἷτια γνωρίσωμεν — ὅλως τε σημεῖον τοῦ εἰδότος τὸ δύνασθαι διδάσκειν ἐστίν — οὗτοι γὰρ διδάσκουσιν οἱ τὰς αἰτίας λέγοντες περὶ ἕκαστον — οὐκ

λογῶσι καὶ νὰ αὐτοσχεδιάζωσι. Τούτου δ' ἕνεκα ἐπληρώθησαν, ὡς εἶκος, αἱ ἐκθέσεις αὐτῶν παρατηρήσεων ἄρδην ἀναιρουσῶν τὰ περὶ τῶν πραγμάτων τούτων κελεύσματα τῆς Ἐπιστήμης. Ἡ κατὰ σειρὰν ἀναγραφή πασῶν τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν καὶ ἡ ἐπισκόπησις τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας ἐκάστης τούτων εἶνε ἡ ἀρίστη μέθοδος, καθ' ἣν δύναται νὰ καταδειχθῇ τό τε ἡμαρτημένον καὶ τὸ ὀρθὸν ἐν τοῖς ποικίλοις ζητήμασι τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων· τὸ ἡμαρτημένον ἐν ταῖς παρατηρήσεσι τῶν αὐτοσχεδιαστῶν κριτῶν ἡμῶν, τὸ ὀρθὸν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν κατακρινομένοις.

1) Ἀριστοτέλης περὶ Σοφιστικῶν Ἐλέγχων 175, α, 14.— Πλάτων, Ἀλκιβιάδης πρῶτος 113 C.

2) Πλάτων, Πολιτεία 506 C.

ἴσμεν δὲ τὸ ἀληθὲς ἄνευ τῆς αἰτίας — Τοῦτο γὰρ δεῖ λέγεσθαι οὐ μόνον ὅτι ἀλλὰ καὶ διότι — δεῖ τὸν λέγοντα μὴ φάναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ λέγειν καὶ μὴ τίθεσθαι μηδὲν μηδ' ἀξιοῦν ἀξίωμ' ἄλογον, ἀλλ' ἢ ἐπαγωγὴν ἢ ἀπόδειξιν φέρειν — κυριώτατον γὰρ τοῦ εἰδέναι τὸ διότι θεωρεῖν — Τότε γὰρ πιστεύομεν μάλιστα, ὅταν ἀποδεδειχθῆαι ὑπολάβωμεν 1).

Λοιπὸν τὸ θεῶν τε, κύριε, καὶ ὄχι « καθ' ἡμᾶς ». Ἐκεῖνο εἶνε ἐπιστημονικόν, τοῦτο εἶνε αὐθαδὲς καὶ ἀγοραῖον.

Ἐπειτα Ἡ οἰκεία τοῦ Ὑπουργείου προκήρυξις (23 Φεβρουαρίου 1893 ἐν Α, 2 α') ὀρίζει α' Ἀλφαθητάριον διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς κατωτάτης τάξεως τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὴν μέθοδον τῶν ἀπὸ τοῦ Γερμανοῦ Karl Vogel (1843) μέχρι τοῦ νῦν ἐν ταῖς μάλιστα πεπολιτισμέναις χώραις ἀρίστων προκεκριμένων ». Ἐν τίνι δικαιώματι λοιπὸν ὁ κ. κριτῆς, καὶ ἀναιτιολογῆτως μάλιστα, Ἀλφαθητάριον γεγραμμένον κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην προκήρυξιν κατακρίνει, διότι δὲν « παρατίθενται ἐν αὐτῷ στοιχεῖα τοῦ Ἀλφαθήτου τῆς τε γραφῆς καὶ τοῦ τύπου; » Μόνον τοιαῦτα Ἀλφαθητάρια ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ τῷ παιδαγωγικῷ; Μόνον τοιαῦτα εἶνε τὰ « προκεκριμένα ὡς ἀρίστα ἐν ταῖς μάλιστα πεπολιτισμέναις χώραις; »

Καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν διδασκαλείων σήμερον γινώσκουσιν ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα δὲν εἶνε σύμφωνοι οὔτε οἱ παιδαγωγοὶ οὔτε οἱ συγγραφεῖς τῶν Ἀλφαθηταρίων. Σήμερον οὐδεὶς τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὰ τοιαῦτα — πλὴν μόνον τῶν ἡμετέρων κριτῶν, ὡς φαίνεται — ἀγνοεῖ ὅτι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τὰ Ἀλφαθητάρια, ἅτινα ὡς « ἀρίστα προκρίνονται ἐν ταῖς μάλιστα πεπολιτισμέναις χώραις » κυρίως εἰς δύο τάξεις διαιροῦνται. Ἡ μία τάξις ἀποτελεῖται ἐκ τῶν Ἀλφαθηταρίων « εἰς ἃ παρατίθενται στοιχεῖα τοῦ ἀλφαθήτου τῆς γραφῆς καὶ τοῦ τύπου », ὡς ἀπαιτεῖ ὁ κ. κριτῆς 2), καὶ ἡ ἄλλη τάξις

1) Ἀριστοτέλης, Μετὰ τὰ φυσικὰ 994, 6, 29. 981, 6, 7. 982, α, 29. 993, 6, 23. 1084, α, 11. Φυσικῆς ἀκροάσεως 252, α, 22. Ἀναλυτικῶν ὑστέρων 79, α, 23. Πρὸς καὶ Ῥητορικὴν 1354, α, 5. Ἀναλυτικῶν ὑστέρων 71, 6, 9. 94, α, 20. 99, 6, 20.

2) Ὁ Kehr ἐνθ. ἀν. σελ. 413 - 414 καταλέγει τὰ τοιαῦτα. Τὰ πολυχρηστότερα τούτων εἶνε τάδε: Τὸ τοῦ Wolf, 1864 (γραφῆς - τύπου) — Runkwitz, 1887 — Lübeckische Fibel, 1882 (μία σελὶς γραφῆς ἢ ἑτέρα τοῦ τύπου) — Klusmann, 1885 (τύπου καὶ γραφῆς) — Verein praktischer Schulmänner, 1886 (γραφῆς καὶ τύπου) — Franke, 1887 (ἢ μία σελὶς τύπου, ἢ ἑτέρα γραφῆς) —

ἐκ τῶν Ἀλφαβηταρίων, ἅτινα διαπεραίνουσι τὸ ἔργον τῆς πρώτης ἀναγνώσεως δι' ἐνὸς μόνον εἴδους στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου — ὅπως ἀνεπιμίχτου μετὰ τοῦ ἐτέρου — καὶ δὴ ἢ διὰ τῶν στοιχείων τῆς γραφῆς μόνον 1), ἢ διὰ τῶν στοιχείων τοῦ τύπου μόνον, ὅπως εἶπε καὶ τὸ ἐμόν, τὸ κατακρινόμενον νῦν ἐπὶ τούτῳ 2).

Λοιπὸν κατὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τὴν οἰκείαν περὶ τῶν Ἀλφαβηταρίων διάταξιν τοῦ νόμου καὶ τὴν πράξιν τὴν παιδαγωγικὴν ἢ ἀπόφασιν αὕτη τοῦ κ. κριτοῦ εἶνε « αἰσχρὰ », ἐξ « ἀπειρίας προκύψασα ». Τὸ ἀέγχειρημα αὐτοῦ εἶνε μανικὸν » καὶ « ἄλογον », ἡ πράξις αὐτοῦ παράνομος καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐνέργεια ἀνθρώπου ὑπεράγαν τολμηροῦ, ἀποτολμήσαντος νὰ ὑποκαταστήσῃ ἑαυτὸν διὰ τοῦ ἀυθαιρέτου ἐκείνου « καθ' ἡμᾶς » εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας καὶ τῶν ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν καθεστώτων νόμων ὀριζομένων!

Καὶ ταῦτα, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ κ. κριτοῦ προτεινόμενον σύστημα ἦτο τὸ ἄριστον. Ἐὰν δὲ τὸ μὲν ὑπ' αὐτοῦ προτεινόμενον εἶνε τὸ κάκιστον, τὸ δὲ ἐμόν, τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατακρινόμενον, εἶνε τὸ ἄριστον,

Klauwell, 1887 — Förster, 1888 — Krumbacher, 1889 — Brunnert, 1892 (ἡ μία σελὶς γραφῆς ἢ ἑτέρα τύπου) — Berthelt κτλ., 1893 — Klauwell-Martin, 1894 — Haerstes, 1894 — Flügge, 1894 — Frühwirth-Felner 1894.

1) Ὁ Kehr ἐνθ. ἀν. σελ. 415 καταλέγει τὰ τοιαῦτα. Τὰ πολυχρηστότερα τούτων εἶνε τάδε: Τὸ τοῦ Böhme, 1887 — Fechner, 1879 — Schulz-Kehr, 1877 — Jutting, 1888 — Rugg, 1888 — Fibel der Vorstand der Schurrenstiftung, 1893 — Wangemann, 1893 — Sarlach — Haupt, 1894 — Niederrheinische Fibel, 1894 — Eckelboom-Esser, 1894 — N. Bauer-Schreibmüller — Armstorf-Hegener — Hirts-Bock, 1894.

2) Περὶ τῶν τοιούτων ἴδ. Kehr, ἐνθ. ἀν. σελ. 435, 2. Τὰ ἐμοὶ γνωστὰ τούτου τοῦ εἴδους Ἀλφαβητάρια εἶνε τάδε: Franz Wiedemann, Dresden, 1854 — Baumgart, Berlin, 1855 — Samuel Prätshkes, 1856 — Hermann Abs, Elbing, 1859 — Tschudie, Bern und Solothurn, 1859 — Bernstorff und Köhne, Hannover, 1861 — Friedr. Knees, 1862 — Adolf Büttner, Berlin, 1864 — C. W. Schmidt, Hamburg, 1864 — K. Schneider, Leipzig, 1864 — Chr. Föge, Stade, 1866 — Christ. Harms, Oldenburg, 1867 — Joh. Petersen, Schleswig, 1867 — Heinr. Ugener, Göttingen, 1868 — E. U. Enknig, Schleswig, 1869 — J. Ch. Boise, Cöslin, 1871 — J. Pless, Emden, 1876 — U. Schwarz, Strassburg, 1877 — Ar. Schmid, Lees, 1877 — P. Büscher, Dusseldorf, 1880 — Karl Theodor-Schneider, Neuwied, 1896. Πρὸς δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις τῶν Παρισίων ἐν χρήσει ὄντα: Enseignement de la lecture par M. Pape Carpentier — Alphabet Illustré par K. Girardet, Grandville, Sagot et Wegner.